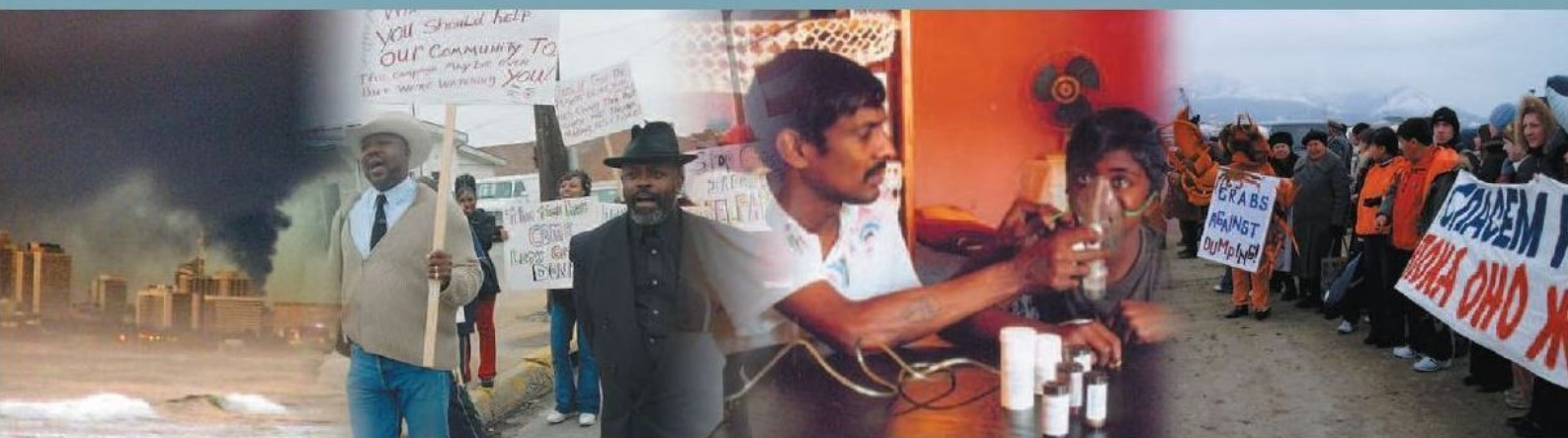

Děti Země

V čem se nepoučili

Ta druhá zpráva o činnosti společnosti Shell

Věnováno památce Kena Saro-Wiwy

“Pane, všichni jsme odpovědni dějinám. Jsem mírumilovný člověk...

Děsí mě ponižující chudoba mého lidu, který žije v bohatstvím

obdařené zemi... usiluji o uchování jeho práva na život

a důstojné živobytí a jsem odhodlán zavést v této

zemi poctivý a spravedlivý demokratický

systém, který chrání každého

jednotlivce a každou etnickou skupinu a

dává nám všem platný nárok přihlásit se

k lidské civilizaci. Všechny své duševní

schopnosti i hmotné zdroje, samotný

svůj život jsem věnoval věci, ve kterou

zcela věřím a ve které mě nemohou

vydírat či zastrašit. Nikterak

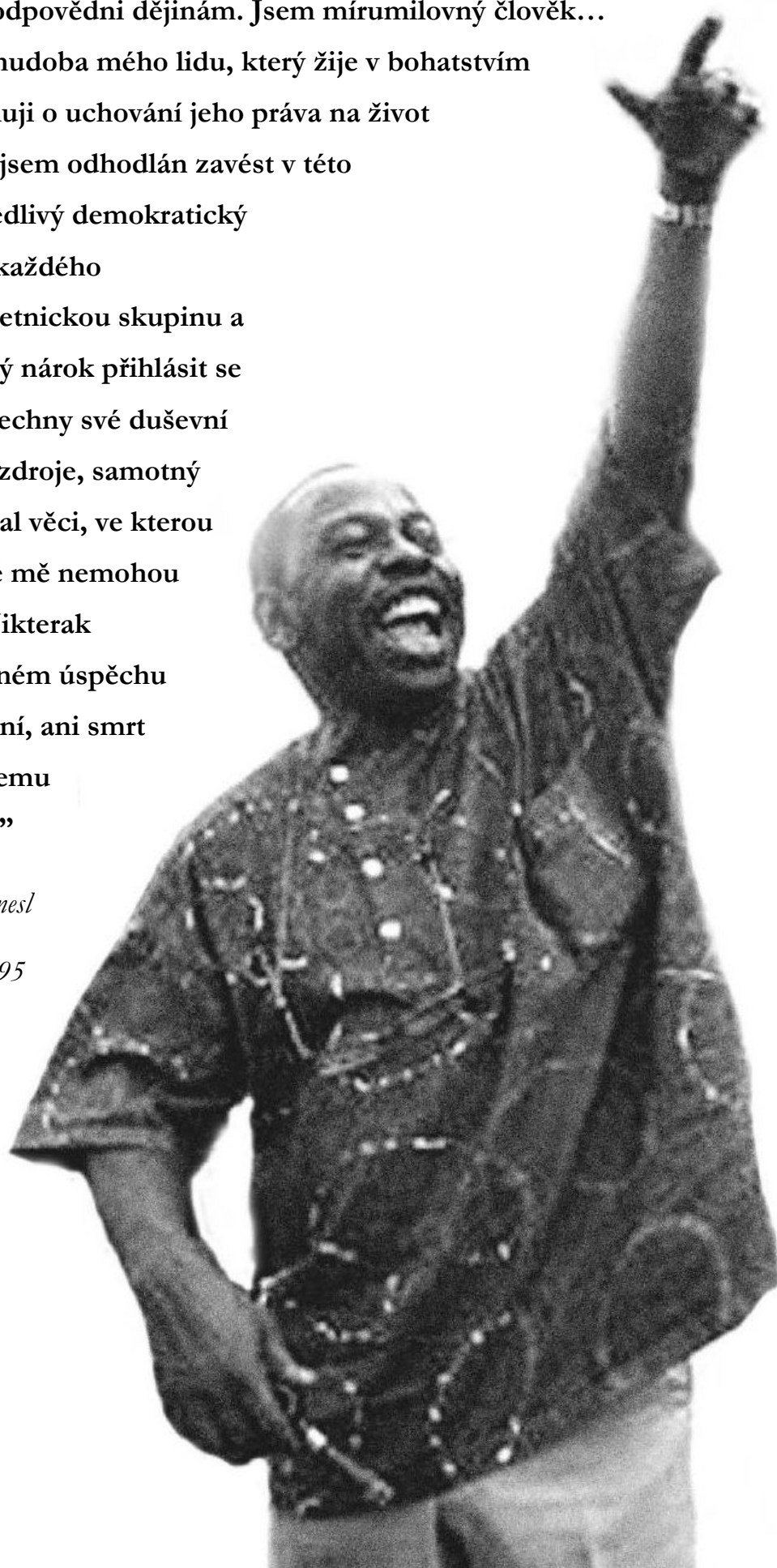
nepochybují o konečném úspěchu

této věci... Ani věznění, ani smrt

nemůže zabránit našemu

konečnému vítězství.”

*- závěrečná řeč, kterou pronesl
Ken Saro-Wiwa před
popravou 10. listopadu 1995*

Průvodce obsahem

4 Předmluva: T. Juniper a V. Dalm

Tony Juniper, výkonný ředitel, Friends of the Earth (Anglie, Wales a Severní Irsko) a Vera Dalm, ředitelka, Milieudefensie (Friends of the Earth Netherlands)

5 Roční přehled

6 Delta Nigeru, Nigérie

Bezprávi jako obchodní značka Shellu

9 Durban, Jižní Afrika

Společenství odsouzená k záhubě stárnoucí rafinérií

12 Sao Paulo, Brazílie

Shell donucen odstranit znečištění a provést lékařské vyšetření pracovníků

14 Ostrov Sachalin, ruský Dálný východ

Slizké skvrny a slizké řeči

17 Kraj Mayo, Irsko

Od omračující krásy k omračující zkáze

19 Pandacan, Filipíny

Vyjednávání o podřadných regulačních opatřeních v oblasti životního prostředí

21 Curaçao, Holandské Antily

Výkonný ředitel Shellu Jeroen van der Veer za sebou nechává nepořádek

23 Port Arthur, Texas, USA

Shell se odmítá zabývat závadami v rafinérii, které poškozují okolí

26 Norco a Pobřeží Louisiany, USA

Shell ignoruje nebezpečné dopady

28 Závěr

Shell je jasným případem pro povinnou odpovědnost korporací

Tato zpráva je z velké části založená na svědectví lidí po celém světě, kteří žijí v blízkosti nejrůznějších aktivit společnosti Shell. Na zprávě se podílely Přátelé Země (Friends of the Earth - FOE); Zastánci lidských práv ve vztahu k životnímu prostředí (Advocates for Environmental Human Rights); Coletivo Alternative Verde; Asociace pro posílení komunit (Community Inpower Development Association); Angažovaní občané Norca (Concerned Citizens of Norco); Iniciativa za práva v oblasti životního prostředí (Environmental Rights Action FOE Nigeria); Dohled celosvětového společenství (Global Community Monitor); groundWork (FOE South Africa); Nadace lidské péče na Curacau (Humane Care Foundation Curacao); Louisiana Bucket Brigade; Projekt pro životní prostředí v ústí Nigeru (Niger-Delta Project for the Environment); Lidská práva a rozvoj (Human Rights and Development); Stráž životního prostředí v Pacifiku (Pacific Environment Watch); Stráž životního prostředí na Sachalinu (Sakhalin Environment Watch); Shell to Sea; Ekologická aliance občanů jižního Durbanu (South Durban Community Environmental Alliance); a Jednotná fronta usilující o odsun ropných skladišť (United Front to Oust Oil Depots).

Koordinátoři zprávy: Monique Harden a Nathalie Walker, Advocates for Environmental Human Rights.

Příspěli: Cesar Augusto Guimarães Pereira, Coletivo Alternative Verde; Hilton Kelley, Community Inpower Development Association; Denny Larson, Global Community Monitor; Bobby Peek, groundWork (FOE South Africa); Norbert George, Humane Care Foundation Curacao; Patrick Naagbanton, Niger-Delta Project for the Environment, Human Rights and Development; Doug Norlen and David Gordon, Pacific Environment Watch; Dmitry Lisitsyn, Sakhalin Environment Watch; Maura Harrington, Shell to Sea; Desmond D'Sa, South Durban Community Environmental Alliance; Wilma Subra, The Subra Company; a Hope Tura a Chito Adofina, United Front to Oust Oil Depots.

Redakce: Monique Harden a Nathalie Walker, Advocates for Environmental Human Rights; Hannah Griffiths, Friends of the Earth (Anglie, Wales a Severní Irsko); a Myrthe Verweij, Milieudefensie (Friends of the Earth Netherlands).

Poděkování: Helen Burley, Alison Dilworth, Serge Marti, a Phil Michaels.

České znění připravili:

Překlad: Michal Kubánek

Korektury, grafická úprava, management a závěrečné úpravy: Martin Hyt'ha

Přeložily a vydaly Děti Země se souhlasem
Global Community Monitor v roce 2006

WWW.DETIZEME.CZ

Předmluva: Tony Juniper a Vera Dalm

Vážení,

Přátelé Země mají tu čest představit tuto třetí alternativní zprávu Společenské odpovědnosti firmy Shell (Shell Corporate Social Responsibility – CSR) v zastoupení několika z mnoha společenství těch, kteří žijí v sousedství Shellu – vedle rafinérií Shellu, skladišť a potrubí. V čem se nepoučili - ta druhá zpráva o činnosti společnosti Shell za rok 2004 staví na zprávách z předešlých dvou let – Promarněná příležitost (2002) a Co se skrývá za třpytem (2003) – které zaznamenávaly dopad činnosti Shellu po celém světě. Přináší doplnění o bolestné činnosti Shellu za poslední rok, dokumentuje nepřetržitý příběh společnosti prosazující byznys jako obvykle bez ohledu na práva svých věřitelů.

Poslední dva roky byly pro Shell bouřlivé. Přecenění zásob ropy a plynu o 20 procent a následný vyhozov předsedy a vedoucího průzkumu otřásl společností v základech. Následné reakce přinesly návrhy na restrukturalizaci, o které budou akcionáři hlasovat na výroční valné hromadě 28. června 2005.

Uplynulé dva roky byly bouřlivé rovněž pro sousedy Shellu. Jak tato zpráva ukazuje, i přes veřejný závazek Shellu ke Společenské odpovědnosti korporace a konkrétní sliby, které dal veřejnosti, se život v sousedství změnil jen málo. Od Nigérie po Texas, od Filipín po Jižní Afriku, Shell nerespektuje životní prostředí či potřeby místních komunit a jeho ředitelé jsou stejně odtrženi od svých činů a neodpovědní za ně jako vždycky. “Zvýšená odpovědnost” je jedním ze čtyř důvodů navrhované restrukturalizace společnosti, ale v návrzích se zmiňuje pouze odpovědnost vůči akcionářům. Někteří z širšího

okruhu věřitelů Shellu se v této zprávě spojili, aby požadovali rozsáhlejší odpovědnost – odpovědnost vůči všem věřitelům. Jelikož se Shell během minulých dvou let nepoučil a stále nevěnuje pozornost veřejnému mínění, hledá veřejnost nástroje, které by jí umožnily přivést firmu k odpovědnosti za pokračující dopady na život.

Nastal čas, aby jednaly vlády a přivedly Shell k zodpovědnosti. Shell prokázal, že v této oblasti neplánuje žádnou smysluplnou změnu. Apelujeme na vlády Spojeného království a Nizozemí, aby změnily zákony tak, aby se Shell a další mezinárodní společnosti musely věnovat pozornost dopadu své činnosti na životní prostředí a lidská práva v zahraničí, včetně pravidelného vypracování zpráv o společnosti a životním prostředí; včetně přímé odpovědnosti vedení za dopady činnosti společnosti všude, kde působí; a včetně možnosti domáhat se spravedlnosti a nápravy u soudů v domovské zemi společnosti, aby věřitelé měli možnost přimět společnost jako Shell k odpovědnosti za jejich působení.

Jedině ve chvíli, kdy bude Shell právně odpovědný, poznají věřitelé opravdovou změnu - smysluplné jednání ve vztahu ke klimatickým změnám, opravdové odhodlání k dodržování lidských práv a sociální a ekologickou spravedlnost pro všechny. Skutečnosti uvedené na následujících stránkách dokazují potřebu dalších rozhodných kroků jak ze strany Shellu, tak ze strany vlád.

Tony Juniper, výkonný ředitel, Přátelé Země
(Anglie, Wales, Severní Irsko)

Vera Dalm, ředitelka, Milieudéfense
(Přátelé Země Nizozemí)

Roční přehled

V roce 2005 si připomínáme desáté výročí smrti Kena Saro-Wiwy, nigerijského spisovatele a aktivisty, který vedl Hnutí za záchranu lidu Ogoni (MOSOP) a zmobilizoval přes 300 000 lidí k protestům proti Shellu jakožto původci devastace rodné půdy lidu Ogoni a množství ropných skvrn v mokřadech, řekách a tocích delty řeky Nigeru.

Ken Saro-Wiwa byl spolu s dalšími třinácti vůdci MOSOPu na základě nepodložených obvinění uvězněn. Tito lidé byli postaveni před tajný vojenský soud, který je odsoudil k smrti oběšením. 10. listopadu 1995 bylo devět z nich společně popraveno bez možnosti odvolání.

Kvůli svému dominantnímu postavení v Nigérii a dřívějším vztahům s nigerijskou vojenskou diktaturou se Shell v souvislosti s brutální vraždou Kena Saro-Wiwy a členů MOSOPu stal cílem mezinárodního pobouření. Jako odpověď se Shell pokusil změnit svoji image vyhlášením závazku vůči lidským právům a udržitelnému rozvoji. Avšak v rozporu s prohlášením se praktiky Shellu ve své podstatě neliší od těch, proti kterým před deseti lety protestoval Ken Saro-Wiwa. Na příkladu společenství trpících toxickou a nebezpečnou provozní činností Shellu je vidět, že závazek Shellu nemá žádnou váhu. Tato zpráva přináší případové studie komunit na pěti kontinentech, kde Shell denně předvádí nesvědomitou nedbalost k lidským životům a životnímu prostředí: Durban, Jižní Afrika; Sao

Paulo, Brazílie; Sachalin, Rusko; kraj Mayo, Irsko; Pandacan, Filipíny; Port Arthur, Texas, USA; Norco a pobřeží Louisiany, USA; Curaçao, Holandské Antily; a delta Nigeru, Nigérie.

Letos se Shell návrhy na restrukturalizaci společnosti pokouší o přeměnu, která zahrnuje zřízení nové struktury vedení společnosti. Nicméně odpovědnost vůči širšímu okruhu věřitelů a principům Společenské odpovědnosti korporace, která by přinesla změnu v samotném základu, není součástí této přeměny.

Shell se stále opírá o průmyslovou infrastrukturu, která je nebezpečná pro lidi i životní prostředí, provozuje stárnoucí ropné rafinérie, které do okolí vypouštějí karcinogenní chemikálie a jiné škodlivé jedy, přehlíží znečištění, které zamožuje prostředí a poškozují lidské zdraví, ohrožuje přežití živočišných druhů a vyjednává s místními vládami o méně přísných regulačních opatřeních v oblasti životního prostředí. Případové studie v této zprávě ukazují skutečné dopady řízení společnosti Shell.

Po celém světě se lidé spojují, aby odsoudili nesprávné vedení podniku, které vytváří a kontroluje koncepcce a jednání Shellu. Odvážný a vizionářský duch Kena Saro-Wiwy přežívá v tomto celosvětovém boji za spravedlnost, zdraví a udržitelné životní podmínky.

Zprávy z oblasti

Delta Nigeru, Nigérie: Bezprávi jako obchodní značka Shellu

Nigérie

(obr.) Goi, Nigérie: dítě plave ve vodách znečištěných únikem ropy při požáru ropovodu společnosti Shell v září 2004. (Serge Marti/Friends of the Earth)

V Nigérii působí Shell v rámci firmy Shell Petroleum Development Company (SPDC), což je společný podnik Shellu a nigerijské vlády. Ta se sice označuje za demokratickou, ale má za sebou dlouhou a krutou historii vojenské diktatury.

Území kmene Ogoni a půl milionu jeho obyvatel v jižní části delty Nigeru se často stává středem pozornosti zpravodajství mezinárodních médií o Nigérii. Delta se kdysi díky bohatému ekosystému těšila pověsti obilnice Nigérie, kde lidé obdělávali úrodná pole a měli užitek z hojného

rybolovu. Shell a další ropné společnosti proměnily tuto kdysi čistou oblast v opravdovou poustinu značně zjižvenou spalováním plynů a úniky ropných skvrn.

Poprava básníka a bojovníka za lidská práva Kena Saro-Wiwy a osmi dalších aktivistů rozpoutala mezinárodní pobouření nad situací v deltě Nigeru. Ken Saro-Wiwa vedl organizaci Ogoniů, která pod názvem Hnutí za záchranu lidu Ogoni (MOSOP) žádala, aby Shell přijal zodpovědnost za rozsáhlou devastaci jejich domoviny, a odsoudila bezprávi, kterého se Shell v deltě Nigeru dopustil na lidech Ogoni a dalších. V roce 1995 byl Ken Saro-Wiwa a 13 dalších vůdců MOSOPu předveden před tajný soud, který devět z nich odsoudil na základě nepodložených obvinění k smrti oběšením. Všech devět bylo společně popraveno bez možnosti odvolání.

V době popravy měl Shell skrze společný ziskový podnik s nigerijskou vládou značný vliv na nigerijskou vojenskou diktaturu. Nicméně Shell popřel jakoukoli účast na popravě vůdců MOSOPu. Šel dokonce ještě dál a prohlásil, že necítil morální povinnost zasáhnout u vojenského soudu ve prospěch představitelů MOSOPu, ačkoli tak učinil minimálně v jednom případě ve prospěch svého zaměstnance, který v Nigérii čelil obvinění z vraždy.

V čem se nepoučili

V roce 1996 spustil Shell kampaň zaměřenou na vztahy s veřejností, aby v očích zákazníků a investorů v západních zemích opravil svůj negativní obraz. Znovu se představil jako společnost, k jejímž základním hodnotám patří lidská práva, společenská odpovědnost a udržitelný rozvoj. Nicméně po dalších deset let Shell prokazuje, že se v důležitých věcech nepoučil.

Pozůstatky činnosti Shellu jsou dnes na životním prostředí v deltě jasně patrné. Přestože v roce 1993 společnost v Ogonilandu dočasně pozastavila činnost, síť stárnoucího potrubí, které mělo být vyměněno nejméně před 25 lety, stále protíná ústí řeky křížem krážem. Průsaky a ropné skvrny jsou běžné. Podle jednoho výčtu došlo při provozních poruchách v relativně krátké době mezi lety 1976 a 1980 k celkem 784 únikům ropy.

Několik ropných skvrn a průsaků z provozů Shellu během uplynulého roku zamořilo Ogoniland a způsobilo požáry, mezi nimi i požár na vodní hladině, který pohltil rybářské kánoe. Shell tvrdí, že tyto úniky ropy jsou důsledkem sabotáží, nicméně obyvatelé Ogoni jsou přesvědčeni, že pravou příčinou je neschopnost Shellu náležitě udržovat a vylepšovat ropovody a ostatní infrastrukturu.

Během návštěvy delty Nigeru v dubnu 2005 narazili Přátelé Země poblíž Rukpopkwu, obce zasažené únikem ropy v prosinci 2004, na společnost, kterou Shell najal na odstranění následků. "Čištění" neobnášelo o moc více, než zaorání ropy pod povrch.

V průběhu této návštěvy starý farmář, jenž se stal obětí mnoha požárů a úniků ropy poblíž města Goi v Ogonilandu, při kterých došlo ke zničení mangrovníků, vodního života a rybníků, Přátelům Země řekl: "Ve svém věku bych se měl dočkat odpočinku a žít z toho, co jsem zasadil. Ale Shell to všechno zhatil."

Dnes je Shell v Ogonilandu středem dalšího sporu týkajícího se lidských práv. MOSOP se domnívá, že policie v Ogonilandu podněcuje násilí, včetně únosů a napadání členů společenství mačetami. MOSOP vidí použití policejních jednotek k brutálnímu zacházení s lidmi Ogoni jako součást řízené snahy zastrašit je a usnadnit Shellu obnovení činnosti v Ogonilandu, která byla v roce 1993 pozastavena. Ogoniové jsou pobouřeni snahami o ukončení veřejné debaty o rozsáhlých a doposud nevyřešených problémech, které způsobuje činnost Shellu. Napětí narůstá v důsledku hrozby Ogoniů, že proti SPDC podniknou rozsáhlé akce, pokud se policie z oblasti nestáhne.

(obr.) Následky obrovského úniku ropy z potrubí Shellu a požáru, který v Goi zničil mangrovníky a zemědělskou půdu. (Serge Marti/Friends of the Earth)

Plané sliby o ukončení spalování plynu

Spalování plynu, které v Nigérii probíhá 24 hodin denně, způsobuje nadměrný hluk a vznik zplodin, má vážné zdravotní následky a je hlavní příčinou mnoha ekologických problémů, mezi něž patří kyselé deště v deltě Nigeru a uvolnění významného množství skleníkových plynů.

Zatímco obce v Ogonilandu žijí s dědictvím neodstraněných olejových skvrn a neustálým nebezpečím nových úniků a škod na životním prostředí, od pozastavení činnosti Shellu už ke spalování plynu nedochází. Zástupci veřejnosti jsou pevně přesvědčeni, že to přineslo jasné zlepšení.

“Teď, když neboří obeň [spalování plynu], si můžeme oddechnout. Tak nás to trápilo. V dešťové vodě bylo tolik spalín, které škodily zemědělství a dokonce i rybám.”

— Starý muž z Ogonilandu, stát Rivers v Nigérii

Pod tlakem nigerijských národů a mezinárodního společenství se Shell zavázal skončit se spalováním plynu v ústí Nigeru do roku 2008. Nicméně nyní Shell veřejně prohlašuje, že možná nesplní termín ukončení spalování a od roku 2003 spaluje ve skutečnosti plynu víc.

Přestože je nigerijská vláda připravena uvalit na Shell sankce v případě nedodržení termínu, Shell již prokázal, že o takováto vládní nařízení nedbá. Naposledy ignoroval příkaz vlády k okamžitému zaplacení jedné miliardy amerických dolarů a dorovnání ve výši 500 milionů dolarů jako náhradu za rozsáhlé poškození životního prostředí v Nigérii.

(obr.) Cedula vyvěšená v jednom provozu Shellu v Nigérii, které žádají ostatní, aby dělali to, co Shell sám nikdy nedělal. (Alison Dilworth/Friends of the Earth)

Rok ve zkratce

2004 Během roku se objevilo několik ropných skvrn a průsaků z potrubí a infrastruktury Shellu. Bez kvalitního dozoru není možné všechny zaznamenat, přinejmenším se ale jedná o následující případy:

srpen/září 2004 Únik ropy poblíž Korokoro-Tai v Ogonilandu, ke kterému došlo a který byl řešen již dříve.

říjen 2004 Ropná skvrna v Mogho podél Transnigerského ropovodu Shell. Surová ropa unikala 24 hodin a zamořila mokřiny s tokem pitné vody, který ústí do oblasti mangrovníků v Goi. Příliv poté rozšířil ropný povlak do sousedních pobřežních komunit.

říjen 2004 Násilnosti v Ogonilandu, které mnozí chápou jako součást kampaně za obnovení činnosti Shellu v této oblasti.

leden 2005 Shell tvrdí, že možná nedodrží termín ukončení spalování plynu (v rozporu s nigerijskými zákony) stanovený na rok 2008. Spalování pokračuje celý rok.

únor 2005 Členové komunity Odioma ve státě Bayelsa protestují proti záměru Shellu postavit ropnou přečerpávací stanici bez přípravy zhodnocení vlivů na životní prostředí. Nejméně 15 lidí bylo zabito a mnoho dalších zraněno, když vojáci Spojených zásahových sil v rámci vojenské operace zaútočili na město Odioma. Cílem operace bylo podle oficiálních zdrojů snížit napětí mezi obyvateli a vypátrat a zatknout mladíky, kteří se ten měsíc údajně podíleli na usmrcení 12 obyvatel. V průběhu operace je rovněž vypáleno mnoho domů a někteří lidé tak zůstávají bez střechy nad hlavou.

duben 2005 Byla dokončena demolice kolonie Port Harcourt, nazývaná místními Nábřeží Agipu, bez poskytnutí příspěvku na přesídlení desítek tisíc jejích obyvatel. Mnoho lidí sem uprchlo z Ogonilandu v době tamější krize. Během demolice je za nejasných okolností jeden člověk zastřelen a několik lidí, kteří se pokusili klást odpor násilnému zboření svých domovů, bylo zatčeno. Na místo nejprve dorazily gangy, které byly patrně ve spojení s vládou, aby se pokusily přinutit lidi odejít. Za nimi následovaly buldozery kryté bezpečnostními silami.

Zprávy z oblasti

Durban, Jižní Afrika: Společenství odsouzená k záhubě stárnoucí rafinérií

Jižní Afrika

(obr.) Důsledek znečištěného ovzduší v Durbanu: Otec ošetřuje syna pomocí inhalátoru a léků proti astma. (SDCEA)

Největší ropná rafinérie v Jižní Africe je společný podnik Shellu a British Petroleum (BP), který je známý jako Jihoafrická ropná rafinérie (South African Petroleum Refinery - SAPREF). Okolní sousedé žijí ve strachu z explozí, netěsností v potrubí a požárů, ke kterým v této rafinérii pravidelně dochází. SAPREF je neblaze proslulá znečišťováním okolí, úrazy dělníků, klamáním veřejnosti a utajováním informací.

Už několik let se nevládní organizace Občanská aliance pro životní prostředí jižního Durbanu (South Durban Community Environmental Alliance - SDCEA) a groundWork (Přátelé Země, Jižní Afrika) snaží zapojit přímo nejvyšší vedení Shellu do řešení významných problémů v SAPREFu. Nakonec se 5. března 2005 do jižního Durbanu vydal Lord Oxburgh, současný

předseda výboru ředitelů Přepравní a obchodní společnosti Shellu (Shell Transport and Trading Company). Jižní Afriku navštívil, aby splnil slib, který dal Desmondu D'Sa, řediteli SDCEA, během výroční valné hromady v Londýně v roce 2004. Tam se Lord Oxburgh zavázal, že procestuje čtvrti jižního Durbanu sousedící s rafinérií SAPREF a vyslechne stížnosti tamních obyvatel.

Lord Oxburgh tváří v tvář pravdě

Plány návštěvy Lorda Oxburgha nenaplnily jeho původní závazek. SDCEA a groundWork dostaly zprávu o jeho příjezdu jen devět dní předem spolu s informací, že nehodlá projet čtvrti, kde by se mohl setkat s místními a být na vlastní oči svědkem dopadu činnosti SAPREFu. Místo toho Shell naplánoval hodinovou schůzi v jejím areálu. Tento pokus omezit účast veřejnosti nevyšel, jelikož se setkání zúčastnilo 40 obyvatel, novinář a dva fotografové. SDCEA i groundWork Lordu Oxburghovi předvedly, jak Shell přehlíží místní obyvatele a jaké škody na životním prostředí SAPREF napáchal.

Lord Oxburgh během setkání připustil, že rafinérie SAPREF "stárne a vyžaduje pozornost". Dále uvedl: "Zdravotní problémy občanů nás znepokojují. Uděláme, co bude v našich silách, abychom našli řešení, které prospěje oběma stranám." Takže proč Shell nezačal vylepšovat SAPREF za pomoci technologií, které omezí a odstraní znečištění a nehody? Shell takovou technologii používá v rafinérii v Dánsku. Schůzka skončila slibem lorda Oxburgha místním, že předloží jejich stížnosti výboru ředitelů Shellu. Dodnes však občané jižního Durbanu o ničem neinformoval.

(obr. na následující straně) Černá středa: SAPREF 21. dubna 2004 zamořil černým jedovatým oblakem celý obzor Durbanu. (Desmond D'Sa/SDCEA)

SAPREF v konfrontaci s novým jihoafrickým zákonem o životním prostředí

Jižní Afrika na národní úrovni dlouho postrádala právně závazné předpisy o ovzduší, měla pouze nezávazné směrnice a žádný úřad, který by je vymáhal. To se změnilo 19. února 2005, kdy jihoafrický prezident Thabo Mbeki podpisem uvedl v platnost Zákon o kvalitě ovzduší Národní správy životního prostředí z roku 2004 (National Environment Management: Air Quality Act, 2004), který přijímá směrnice stanovené pro kvalitu ovzduší Světovou zdravotnickou organizací (WHO). Obyvatelé Durbanu, které dlouho sužovalo znečištění ze SAPREFu, vidí tento zákon jako pozitivní krok vpřed ve snaze bránit své zdraví a prostředí. Poprvé bude muset SAPREF dodržovat právně závazné normy pro znečištění.

SAPREF se může s novým zákonem o životním prostředí snadno dostat do konfliktu. Program pro sledování kvality ovzduší založený vedením města prokázal, že v roce 2004 se vyskytlo 117 případů, ve kterých by znečištění ovzduší produkované SAPREFem porušilo nový zákon o životním prostředí. Tyto údaje jsou pro obyvatele Durbanu, kteří se nemohou spolehnout, že SAPREF poctivě

zveřejní svá data o znečištění, nesmírně důležité. V únoru 2000 vedení SAPREFu přiznalo, že během uplynulých pěti let předávalo místní správě nižší údaje o emisích oxidu siřičitého až o 12 tun denně, což je ročně celkem 4 380 tun. Lord Oxburgh na setkání s obyvateli Durbanu připustil, že se Shell kvůli podhodnocování emisí oxidu siřičitého ze strany SAPREFu “cítil trapně”.

Generální oprava SAPREFu

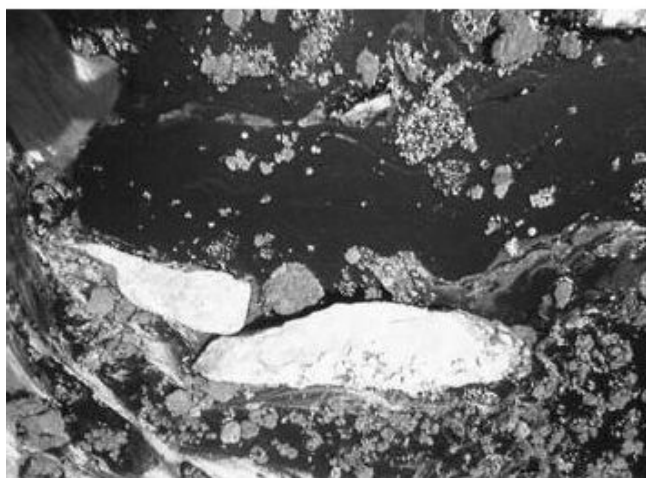
SDCEA a groundWork v současnosti vyjednávají se Shellem o generální opravě rafinérie SAPREF. Jedním z výsledků tohoto procesu musí být pětiletý plán provozní činnosti a snížení znečištění, který přesáhne současné zákonné požadavky, aby se vyrovnal normám provozu a znečištění z nejčistších rafinérií na světě. Do února 2006 musí být plán dokončen, dán k připomínkám místním občanům a všechny potřebné náklady pro realizaci plánu musí být schváleny.

Stručná historie Shellu v jižním Durbanu

Rafinérie SAPREF byla postavena v roce 1963 v době vrcholícího apartheidu. SAPREF nebral na vědomí četné výzvy k uvalení ropného embarga a

stažení investic z Jižní Afriky a v temné době apartheidu pokračoval v činnosti v oblasti hustě osídlené chudými černochy, Indy a míšenci. Konec apartheidu naneštěstí rafinérii SAPREF nezměnil a ta pokračovala v díle zkázy černošského obyvatelstva.

Potrubí SAPREFu se táhne v délce 84 kilometrů obytnými čtvrtěmi jižního Durbanu, místy v těsné blízkosti husté obytné zástavby. Úniky během několika minulých let znečistilo durbanský přístav a chráněné mokřiny a zateklo pod domovy obyvatel. To způsobilo řadu onemocnění vyžadujících hospitalizaci. Jelikož SAPREF nepoužívá účinné přístroje pro zjištění koroze, jaké se běžně užívají v evropských zařízeních Shellu, průsaky z rezivějícího potrubí nejsou neobvyklé. Například významný únik paliva 21. července 2001 zapříčinil defekt v důsledku koroze potrubí SAPREFu. Do dnešního dne se podařilo přecerpat 1,3 milionů litrů benzínu a odhaduje se, že práce na odstranění následků tohoto rozsáhlého úniku potrvají do roku 2015.

Rafinérie SAPREF rovněž do ovzduší chrlí jedovaté mraky černého kouře. Poslední případ se stal 21. dubna 2004, kdy se Durban probudil v obrovských černých mracích nedokonale spálených chemikálií ze SAPREFu, které se rozprostíraly přes více než 20 kilometrů od jižního Durbanu do bohatých oblastí severně od Durbanu. “Černá středa”, jak byl tento den označen, bude obyvatele strašit po mnoho let. Shell tvrdí, že v rámci řízení a provozu rafinérie SAPREF dobrovolně přijal směrnice Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a také zásady vypracované Evropskou unií. Ale rozsáhlé znečištění, které SAPREF způsobuje, a jeho časté poruchy dokazují, že ve skutečnosti mají tyto zásady nepatrný význam. SAPREF sice získal certifikáty ISO 14001 a 9001, avšak to jsou nepovinné průmyslové standardy, které se dopadům na životní prostředí obyvatel v okolí rafinérie nevěnují.

Rok ve zkratce

12. ledna 2004 do durbanského přístavu z potrubí SAPREFu uniká 15 000 litrů lodního paliva.

21. dubna 2004 Černá středa: SAPREF vypouští obrovské černé mraky chemikálií, které se nad Durbanem rozprostírají v délce 20 kilometrů.

5. září 2004 z jediného plovákového kotviště SAPREFu se rozlévá více než tuna ropy.

8. října 2004 při požáru elektrárny SAPREFu dochází ke zranění dvou dělníků, z nichž jeden je hospitalizován na jednotce intenzivní péče.

27. listopadu 2004 jsou při požáru zraněni tři dělníci, kteří pracují ve spalovně uhlovodíků.

9. prosince 2004 vypouští SAPREF do prostředí při náběhu provozu jemné částice z katalyzátoru.

prosinec 2004 Program pro sledování ovzduší, který zavedlo vedení města, ukazuje, že v roce 2004 by SAPREF ve 117 případech svým znečištěním ovzduší porušil nový zákon o životním prostředí.

5. března 2005 přijíždí do Durbanu Lord Oxburgh a na setkání s místními obyvateli přiznává, že SAPREF “stárne a vyžaduje pozornost”.

(obr.) Louže ropy ze SAPREFu. (Denny Larson/GCM)

Zprávy z oblasti

Sao Paulo, Brazílie: Shell donucen odstranit znečištění a provést lékařské vyšetření pracovníků

Brazílie

(obr.) Obyvatelé Sao Paula protestují proti Shellu, který s nimi zachází jako s pokusnými králíky. (Coletivo Alternative Verde)

Asi 20 let Shell ve svých závodech ve Vila Carioca a Paulinia v brazilském státě Sao Paulo vyráběl pesticidy a skladoval ropné produkty. V lednu 2005 byl Shell přinucen přijmout vládní nařízení požadující následující kroky: zastavení vyvážení a zasypávání toxického odpadu; vyčištění kontaminované oblasti; sledování hladiny toxických chemikálií a těžkých kovů v artézských studnách a zavedení účinných opatření k odstranění vysoké koncentrace škodlivých látek, které byly ve studních zjištěny. Shell byl dále vyzván, aby učinil opatření k ochraně zdraví pracovníků, včetně zajištění lékařských vyšetření stovek bývalých i současných zaměstnanců. Články v místních novinách o bývalých zaměstnancích Shellu popisují mezi jinými závažnými zdravotními problémy, které mají spojitost s jedy ze zařízení Shellu, případy onemocnění rakovinou, vzniku neurologických poruch a poškození ledvin a střev.

Příběh pokračuje

Vládní nařízení je teprve začátek - k odstranění toxického dědictví vede ještě dlouhá cesta. Ačkoli pracovníci trpí závažnými zdravotními problémy, Shell se vyhýbal odpovědnosti za dohledání bývalých zaměstnanců, aby jim zajistil nezbytné lékařské vyšetření. Shell také

nezabezpečí léčbu postižení objevených při prohlídce.

Lékařská vyšetření navíc prokázala přítomnost těžkých kovů a pesticidů i v krvi lidí, kteří pro Shell nepracovali, ale žijí v okolí závodu. Studie hygienické služby v Sao Paulu zjistila, že znečišťující látky ze čtyř artézských studní se rozšířily do vzdálených míst v oblasti Vila Carioca. Nicméně otázka, zda bude lékařská péče poskytnuta i lidem, kteří pili kontaminovanou vodu, zůstává nezodpovězena.

Stručná historie Shellu v Sao Paulu

Lidé žijící v blízkosti zařízení Shellu ve Vila Carioca a Paulinia ve státě Sao Paulo mohou podrobně popsat četné případy, kdy Shell vyvážel a zasypával jedovaté pesticidy a odpady ropného původu. Šetření, které v roce 2002 provedla vláda Sao Paula, odhalilo, že půda a voda v oblasti, včetně studní s pitnou vodou, jsou znečištěny olovem, kadmiem a jinými těžkými kovy a také několika toxickými látkami včetně benzenu, toluenu a pesticidů DDT a aldrinu. Lékařské testy navíc prokázaly, že se v organizmech pracovníků závodu vyskytují jedy spojené s provozní činností Shellu.

Místo aby odstranil znečištění a přijal opatření k ochraně lidského zdraví, vyhýbá se Shell několik let zodpovědnosti a pokouší se znečištění v těchto zařízeních přecházet. Publikace "Co se skrývá za trpytem – ta druhá zpráva o činnosti společnosti Shell za rok 2003" hovořila o rostoucím počtu stížností a soudních řízení z podnětu místních obyvatel a samosprávy kvůli rozsáhlým ekologickým škodám, které působí Shell.

Časový přehled činnosti Shellu v Sao Paulu

1942 Shell buduje ve Vila Carioca nacházející se v jižní části Sao Paula v Brazílii nádrže pro skladování ropy a přepravní terminál.

1950 Shell rozšiřuje provoz ve Vila Carioca o výrobu pesticidů.

1975 Poblíž města Paulinia nacházejícího se severozápadně od Sao Paula v Brazílii staví Shell závod na výrobu pesticidů. Zde produkuje pesticidy, které byly ve Spojených státech a jiných zemích zakázány.

1978 Shell ukončuje výrobu pesticidů v závodě ve Vila Carioca. Brazilská vláda zakazuje prodej pesticidů aldrin, diedrin a endrin, ale Shell může v závodě ve městě Paulinia pokračovat ve výrobě pesticidů pro vývoz do jiných zemí.

1993 Organizace dělníků a ochránců životního prostředí, Sindicato do Trabalhadores no Comercio de Minerios e Derivados de Petroleo de Sao Paulo (SIPETROL), rovněž známá jako Unie pracovníků v hornictví, Coletivo Alternativa Verde (CAVE) a Greenpeace společně podávají stížnost k soudu kvůli znečištění ve Vila Carioca.

1995 Shell prodává závod na výrobu pesticidů ve městě Paulinia společností American Cyanamid a BASF s ustanovením, že Shell přijímá právní odpovědnost za znečištění nemovitostí závodu pesticidy.

2000 BASF získává plně do vlastnictví závod ve městě Paulinia.

2001 Shell se na základě zpráv o nebezpečných hladinách pesticidů přiznává k znečištění spodních vod v oblasti. Vláda mu nařizuje zahájit čištění. Zpráva zpracovaná radnicí města Paulinia

objevila v tělech 156 obyvatel znečišťující látky, které mají souvislost s výskytem rakoviny, poruch jater a poškození nervového systému. Ministerstvo veřejné správy Sao Paula oznamuje, že Shell vystavil obyvatele města Paulinia působení pesticidů. Shell zprávu odmítá. Exxon získává vlastnický podíl v závodě Shellu ve Vila Carioca.

2002 BASF uzavírá závod ve městě Paulinia. Úřady v Sao Paulu nařizují uzavření skladiště paliva a rozváděcího terminálu Shellu ve Vila Carioca, protože Shell závod provozoval na základě licence, která vypršela roku 1985. Shell se domohl soudního rozhodnutí, které zrušilo vládou nařízené uzavření.

Brazilská agentura pro životní prostředí objevila vysokou hladinu pesticidů v artézských studních poblíž Vila Carioca a udělila Shellu pokutu 38 963 amerických dolarů.

2004 Shell urovnává soudní spor s vládou Sao Paula. V soudním řízení jsou předloženy důkazy, že Shell způsobil rozsáhlé znečištění prostředí a vytvořil nebezpečné pracovní podmínky pro zaměstnance.

leden 2005 Vláda Sao Paula a Shell veřejně oznamují Závazné podmínky upravující činnost. Shell je přinucen podrobit se vládním nařízením, která vyžadují: přestat vyvážet a zaspávat toxický odpad, obnovit kontaminované oblasti, sledovat přítomnost jedovatých chemikálií a těžkých kovů ve vodě v artézských studnách a zavést účinná opatření k odstranění vysokých koncentrací škodlivých látek zjištěných ve studních. Po Shellu se dále požaduje, aby učinil kroky k ochraně zdraví pracovníků, včetně zajištění lékařských prohlídek stovkám bývalých a současných zaměstnanců. Shell začíná prostřednictvím médií informovat místní veřejnost o lékařských prohlídkách pro pracovníky.

Zprávy z oblasti

Ostrov Sachalin, ruský Dálný východ: Slizké skvrny a slizké řeči

Rusko

(obr.) Průsek lesem při ukládání potrubí Shellu Sachalin II. (Sakhalin Environment Watch)

Ostrov Sachalin se nachází na ruském Dálném východě severně od japonského ostrova Hokkaido. Je domovem bohatých rybářských oblastí s výskytem krabů, sledů, tresků a lososů. Rybářství bylo po dlouhou dobu základnou hospodářství původních obyvatel Sachalinu a místních společenství. Jeho vnitrozemí je stejně bohaté, včetně mokřin s vodními ptáky. V pobřežních vodách Sachalinu se vyskytuje 25 druhů mořských savců, z nichž 11 patří mezi ohrožené, včetně kriticky ohroženého plejtvákovce šedého, jehož populace představuje něco málo přes 100 jedinců a zahrnuje jen něco přes 20 plodných samic.

Bez ohledu na možné nebezpečí vymření plejtvákovce šedého a další škody buduje společnost Sakhalin Energy Investment Company, Ltd. pod vedením Shellu největší samostatný závod na světě, který produkuje současně ropu i zemní plyn, známý jako Sachalin II.

Tento projekt počítající s pobřežními ropnými plošinami a podmořským potrubím ohrožuje mořské prostředí přilehlé k jediné známé lokalitě, kde žije plejtvákovce šedý. Projekt rovněž zahrnuje dvě osmisetkilometrová potrubí, která přetnou přes 1 000 vodních toků a budou uložena na dnech stovek potoků a přítoků, ve kterých se trhou volně žijící lososi. Projekt Sachalin II rovněž představuje hrozbu katastrofálního úniku ropy ne nepodobného ničivé ropné skvrně z tankeru Exxon Valdez na Aljašce.

Přestože Shell obecně uznává, že jeho aktivity a provozní činnost může způsobit negativní ekologické, zdravotní, ekonomické a sociální dopady, nepodařilo se mu v projektu Sachalin II těmto dopadům náležitě zabránit nebo je zmírnit. Místo toho se Shell postavil hrubě ke znepokojení místních obyvatel, kteří se snaží zachovat své životní prostředí, obživu a kulturu. Několik dopadů vyšlo na světlo během minulého roku.

Ukládání začíná

V dubnu 2005 začaly smluvní firmy budující v rámci Sachalinu II závod na výrobu zkapalněného zemního plynu (liquefied natural gas - LNG) ukládat podle odhadu asi 2 miliony metrů krychlových vybagrovaného materiálu do Anivského zálivu, důležitého místa výskytu mnoha komerčně využívaných druhů ryb, krabů a mušlí, které představují třetinu zdrojů komerčního rybolovu ostrova. Shell odmítl požadavky rybářů, ekologů a místních obyvatel, aby vytěžený materiál ukládal na bezpečnějším místě na otevřeném moři.

PR taktika Shellu

Shell uplatňuje taktiku budování vztahů s veřejností (public relations, PR), aby vytvořil obraz mezinárodní společnosti, která je vnímavá k záležitostem obyvatel. Nicméně realita je taková, že v případě projektu Sachalin II učinil Shell v reakci na tlak veřejnosti jen nepatrné kroky. Například publikace Co se skrývá za trpytem – ta druhá zpráva o činnosti společnosti Shell (2003)

uvádí, že jeho plán vést podmořské potrubí přímo přes lokality, kde se živí plejtvákovce šedý, patří do řady zásadních problémů spojených s projektem Sachalin II. Nezávislý vědecký posudkový výbor v roce 2005 doporučil, aby byla trasa potrubí přeložena z míst, kde si velryba hledá potravu. Až poté Shell tuto připomínku uznal a souhlasil s přesměrováním podmořského potrubí. Místní obyvatelé to hodnotí jako důležitý první krok, nicméně jsou znepokojeni, že mnoho dalších problémů, které výbor nastínil, Shell přehlíží. Místní rovněž vyjádřili vážné obavy týkající se projektu Sachalin II, které přesahují dopady na plejtvákovce šedého. O další hrozby totiž společnost Shell nedbá.

Únik ropy Shellu

V rozporu s předpověďmi zářivé budoucnosti, které učinil Malcolm Brinded, výkonný ředitel Shell Transport and Trading Company, plc během výroční valné hromady Shellu, je projekt Sachalin II rostoucí debakl. V září 2004 najela bagrovací loď najatá pro projekt Sachalin II na mělčinu u západního pobřeží Sachalinu, přičemž z ní uniklo palivo na pobřeží v délce 6 kilometrů a zasáhlo i oblíbenou veřejnou pláž. Desítky místních obyvatel, kteří byli vystaveni působení jedovatých výparů ze skvrny, musely vyhledat kvůli dýchacím problémům a bolestem hlavy rychlou lékařskou pomoc. Státní zástupce pro oblast

životního prostředí na Sachalinu podal trestní oznámení kvůli škodám na mořském prostředí, které únik ropy způsobil. Ekologické organizace volají po uvalení moratoria na mořské aktivity v rámci projektu Sachalin II.

I přes varování nezávislých poradců z roku 1999 představovala reakce Shellu na tuto ekologickou katastrofu úplné fiasko. Vybavení pro zachycení ropné skvrny nebylo na místě a trvalo dva dny, než dorazilo. Vyproštění uvízlého bagru trvalo déle než půl roku. Vypadá to, že Shell se z této nehody poučit nechce a odborníkům naslouchat nehodlá. Stále nevypracoval zevrubný plán k prevenci a odstranění nebezpečných úniků ropy, ke kterým může v důsledku rozsahu jeho činnosti dojít.

(obr.) Obyvatelé Sachalinu protestují proti projektu Shellu Sachalin II. (Sakhalin Environment Watch)

Co o Shellu a o projektu Sachalin II říkají lidé

Původní obyvatelé ostrova Sachalin požadují nezávislé zhodnocení kulturních dopadů projektu Sachalin II a zřízení fondu náhrad za ztráty jím způsobené. V průběhu ledna 2005 přestáli příslušníci národů Nivkh, Uilta, Nanai a Evenk pět dnů teploty mínus 30 stupňů Celsia, aby zablokovali projekty Sachalin I a II. Lidé zastavili projekty, aby si vymohli ochranu svých původních rybářských oblastí, sobích pastvin a svého živobytí před rostoucím nebezpečím v podobě nezodpovědné těžby ropy a plynu.

V roce 2003 došla Evropská banka pro obnovu a rozvoj (European Bank for Reconstruction and Development - EBRD) a exportní úvěrové agentury Spojených států, Spojeného království a Japonska k závěru, že Analýza ekologických, sociálních a zdravotních dopadů projektu Sachalin II “nesplňuje účel”. Posudek, který si Shell vypracoval pro vlastní potřeby, nesprávně určuje základní poměry na Sachalinu a negativní důsledky projektu. V důsledku toho přislíbily tyto veřejné banky, že projektu Sachalin II neposkytnou zamýšlené finance ve výši až 5 miliard dolarů, dokud nebudou napraveny základní problémy. Konečné rozhodnutí EBRD se očekává v průběhu tohoto roku.

Výbor nezávislých vědců, který projekt posuzoval, jednoznačně vyjádřil své obavy o osud plejtvákovce šedého: “...co je nejdůležitější, ztráta jedné další samice ročně (nad míru úmrtnosti obvyklou v posledních letech) by s velkou pravděpodobností vedla k vymření celé populace... Nejbezpečnější by bylo pozastavit současné operace a odložit další průzkum rezerv ropy a plynu v nejbližším okolí míst u pobřeží Sachalinu, kde si plejtvákovce šedý hledá potravu, a zvláště nejdůležitějších pobřežních oblastí, kde se živí především matky a mláďata...”

V reakci na fotografie uveřejněné listem The Observer 20. března 2005, které zachycují stavbu potrubí v rámci projektu Sachalin II, jak si razí cestu skrz lesy a mění kdysi panensky čisté potoky v bahnitý močál, Centrum pro volně žijící lososy prohlásilo: “Tyto fotografie dokazují řadu vážných selhání kontroly, například stavby cest a vyježděné koleje přímo skrz potoky, mosty, které potoky

zahradily, nekontrolovaný průtok vody přes staveniště a vodní toky zanesené stavební sutí.” Upozornili také na další věci, mimo jiné na: “stavbu potrubí přes trdliště a zimoviště, což Ruský federální zákon o divoce žijících zvířatech a příbuzná nařízení zakazují”.

Obrat k horšímu

V prosinci 2004 vyšlo najevo, že Shell zahájil stavbu závodu na zkapalněný zemní plyn, aniž by zajistil potřeby tisícům dělníků, kteří na projektu pracují. Podle zprávy o sociálních dopadech projektu Sachalin II několik tisíc dělníků zaplavilo město Korsakov a okolní obce a zcela zahltilo místní ubytovací, odpadní a zdravotnické kapacity. Zpráva dále uvádí, že v důsledku přílivu dělníků se zhoršily sociální podmínky, neboť došlo k nárůstu kriminality, rozšíření sexuálně přenosných chorob a některých nakažlivých onemocnění včetně tuberkulózy.

Rok ve zkratce

září 2004 Ropná skvrna z bagrovací lodi projektu Sachalin II pokrývá šest kilometrů pobřeží. Reakce Shellu přichází pozdě a je neadekvátní.

prosinec 2004 Sociální podmínky na Sachalinu se významně zhoršují v důsledku neschopnosti Shellu připravit se na příliv tisíců stavebních dělníků do Korsakova a okolních obcí.

leden 2005 Shell přehlíží požadavky původních obyvatel na ochranu přirozených lovišť ryb a sobích pastvin.

březen 2005 Shell mění trasu potrubí, aby se vyhnulo místům, kde se živí plejtvákovce šedý. Shell však nadále ohrožuje plejtvákovce šedého, neboť odmítá přemístit ropnou vrtací plošinu.

březen 2005 Shell přehlíží většinu problémů, které našel jím samotným pověřený Nezávislý vědecký posudkový výbor.

březen 2005 Centrum pro volně žijící lososy obviňuje stavební firmy projektu Sachalin II z “potenciálně závažných nedostatků v kontrole kvality”.

duben 2005 Dodavatelé projektu Sachalin II začínají ukládat 2 miliony metrů krychlových vybagrovaného materiálu do Anivského zálivu, významné lokality, kde se nachází třetina zdrojů komerčního rybolovu na Sachalinu.

Zprávy z oblasti

Kraj Mayo, Irsko: Od omračující krásy k omračující zkáze

Irsko

(obr.) Ceduli s nápisem “Nepovoláním vstup zakázán” vztýčily Teresa McGarry a její dcera Brid McGarry, které odmítají z důvodu obav o bezpečnost vstup Shellu na jejich pozemek kvůli zamýšlenému potrubí. (Denny Larson/GCM)

Uplynulé tři roky se Shell choval vůči místním občanům na západním pobřeží Irska neurvale. Chystá se přeměnit oblast výjimečných přírodních krás v zónu ekologické katastrofy.

Shell vlastní významnou část ložiska plynu Corrib v Atlantickém oceánu. Pobřežní ložisko Shell provozuje přibližně 55 kilometrů západně od poloostrova Mullet v irském kraji Mayo. Jeho plán vést na břeh surový, nezpracovaný plyn z ložiska zahrnuje stavbu masivního vysokotlakého potrubí a rafinérii zemního plynu v mimořádně krásné a citlivé oblasti divokého pobřeží.

Zamýšlené potrubí má být dlouhé 8 kilometrů (nejdelší svého druhu na světě) a povede napříč chráněnými dunami, překlenuje ústí řeky, kde žije divoká zvěř, na mnoha místech protne rašeliniště, povede okolo domovů a vesnic, protne malé farmy ve více Rossporu a nakonec vystoupí na kopec, kde bude stát rafinérie na zpracování produktu.

Několik místních obyvatel, kteří vlastní 50 procent pozemků využitelných pro potrubí, se obává zdravotních a bezpečnostních rizik navrhovaného

projektu. Rozsáhlé sesuvy půdy, k nimž došlo v září 2003 na hoře Dooncarton v těsné blízkosti trasy potrubí a možná exploze tohoto vysokotlakého potrubí jsou jejich hlavními obavami.

Chystaná rafinérie rovněž způsobuje obavy. Rafinérie bude zbavovat přicházející plyn nečistot včetně těžkých kovů a jedů jako olova, niklu, hořčíku, fosforu, arzenu a rtuti. Tento toxický odpad se bude přecerpávat do zálivu Broadhaven, což je vyhlášená oblast ochrany přírody. V důsledku cyklických přílivů a odlivů a polouzavřenému tvaru zátoky zůstane většina toxického odpadu v zálivu, místo aby byla odplavena na volné moře. Vypouštění jedů představuje významné riziko pro lososy a kraby, na kterých závisí značná část místního hospodářství, a pro další vodní organismy, včetně několika vzácných živočišných druhů, především ptáků, kteří mají v zálivu útočiště. Rafinérie bude navíc postavena na rašeliništi. Jak dokazuje dramatický rašeliništní sesuv v oblasti Pullatomish/Dooncarton v roce 2003, jedná se o nebezpečně nestabilní terén.

Šikanování místních

V prosinci 2004 rozeslal Shell všem majitelům pozemků na trase zamýšleného potrubí dopisy s upozorněním, že společnost vstoupí na pozemky, aby zahájila práce—navzdory skutečnosti, že proti vládnímu rozhodnutí schvalujícímu potrubí bylo u soudu podáno odvolání. Majitelé pozemků z Rossporu umístili cedule se zákazem vstupu a připravili se k poklidnému odvrácení aktivit Shellu, dokud se nevyřeší právní záležitosti. Nicméně podle očitého svědectví zástupců nevládní organizace Global Community Monitor (GCM) se 10. ledna 2005 pokusili zástupci Shellu vstoupit na pozemky soukromých majitelů.

Podle GCM 11. ledna 2005 v době, kdy se zavíraly školy a nemocnice kvůli blížící se silné bouři, vstoupili zástupci Shellu na tuto soukromou půdu. GCM byli svědkem toho, jak pracovníci Shellu v průběhu dne stále více provokovali. Podle GCM

zavolali majitele pozemků sdělovací prostředky, a jak se aféra dále vyvíjela, místní rozhlasové stanice přenášely rozhovory odehrávající se v bouřící vichřici. GCM informoval, že zástupci Shellu vždy vstoupili na soukromý pozemek a vzápětí byli majitelem v přítomnosti místní policie vyzváni, aby ho opustili, zatímco si pracovník Shellu celou výměnu názorů nahrával kamerou. Poté co zástupci Shellu opustili pozemky, zaslechl GCM, jak majitelům vyhrožují právními kroky.

Solidarita proti všem nerovnostem

25. března 2005 podpořilo odpor místních farmářů proti záměru Shellu 300 lidí, kteří se na Velký pátek připojili k poklidnému pochodu skrz vesnici Rossport. Skupina prošla trasu navrhovaného potrubí v délce pěti kilometrů.

Marura Harrington, učitelka v místní škole, řekla novinářům: “Velký pátek je dnem utrpení a

zármutku a tihle lidé z Rosssportu teď prožívají svůj vlastní útisk.”

Jedním z účastníků pochodu byla sestra Majella McCarron, která před tím, než založila Irskou solidaritu se zemí Ogoni, strávila 30 let v Nigérii. Jedná se o informační kampaň zorganizovanou za účelem zabránění popravě Kena Saro-Wiwy oběšením. Ten v Nigérii založil hnutí protestující proti devastaci jeho domoviny způsobené Shellem.

Maura Harrington poznamenala že: “[Ken Saro-Wiwa] se v Nigérii zapojil do poklidných protestů a založil hnutí proti Shellu a tomu, co v jeho zemi udělal. Jeho příběh má mnoho společného se snahou farmářů v Rosssportu, včetně lásky k rodině a zemi”.

(obr.) Zemědělská půda a ústí řeky v Rosssportu, kraj Mayo v Irsku, kudy Shell navrhuje vést potrubí pro surový zemní plyn. Denny Larson/GCM)

Zprávy z oblasti

Pandacan, Filipíny: Vyjednávání o podřadných regulačních opatřeních v oblasti životního prostředí

Filipíny

(obr.) Chito Adofina ze Sjednocené fronty pro zrušení skladiště ropy (United Front To Oust Oil Depots) pracuje s vyspělým přístrojem pro sledování stavu ovzduší, aby na základě okamžitých výsledků odhalil místa s největší koncentrací jedů na veřejných prostranstvích v okolí skladiště Shellu. (Denny Larson/ GCM)

Ve filipínské Manile se Shell po mnoho let vyhýbal požadavkům veřejnosti, aby odstranil nebezpečná skladiště ropy z hustě osídlené čtvrti Pandacan. Žije zde okolo 84 000 lidí a panují obavy z nadměrných zdravotních a bezpečnostních rizik v důsledku nehod nebo teroristického útoku na skladiště. Shell se požadavkům brání a ovlivnil místní samosprávu, aby mu povolila provoz ropného skladiště pod podmínkou, že sníží počet nádrží s ropou.

Bez ohledu na své mnohokrát zveřejňované závazky vůči zdraví a bezpečnosti, vyjednával Shell s místními úředníky, aby mohl dále pokračovat nebezpečný provoz vzdálený co by kamenem dohodil od míst, kde si hrají děti a kde se nacházejí zdroje pitné vody pro místní obyvatele. Jednání Shellu s úředníky správy byla pro veřejnost

uzavřená. Jejich výsledkem bylo, že Shell a jediní další majitelé skladiště v Pandacanu, Caltex a Petron, se dohodli, že sníží počet nádrží s ropou a požádají o certifikát ekologické způsobilosti. Shell a tyto další dvě společnosti nyní spojily svá ropná skladiště do společného vlastnictví. Jejich společná žádost o certifikát ekologické způsobilosti, ve které se vysvětluje, jak zamýšlí Shell a jeho partneři pracovat způsobem, který podle jejich názoru chrání životní prostředí, zdraví a bezpečnost, je žalostně nedostatečná. 12. ledna 2004 vydala správa certifikát ekologické způsobilosti, který povolil provoz ropného skladiště v souladu s podmínkami, které si Shell a jeho partneři v žádosti sami stanovili.

Falešná ochrana životního prostředí

Zápach a výpary vycházející z ropného skladiště jsou neustále příčinou stížností obyvatel Pandacanu a jasně se ukazuje, že lidé jsou vystaveni působení karcinogenních látek a jiných nebezpečných jedů uložených ve skladišti. Nicméně certifikát ekologické způsobilosti nevyžaduje sledování stavu ovzduší, které by mohlo odhalit přítomnost nebezpečných látek a zaručit snížení množství nebo odstranění těchto jedů. Rovněž nepožaduje žádný konkrétní plán ke snížení nebezpečí v samotném ropném skladišti. Aby si Shell zajistil certifikát ekologické způsobilosti, podařilo se mu od některých úředníků získat vyjádření podpory, která odhalují znepokojující nezáměr o ochranu životního prostředí, veřejného zdraví a bezpečnosti obyvatel Pandacanu:

”Naším prvořadým záměrem je zajistit obecné blaho našich voličů posílením a vylepšením ekonomických příležitostí a zvýšením životní úrovně spíše než prosazováním důkladného urbanistického plánování nebo ochranou zdraví a bezpečnosti obyvatel.”

Okolo dohody se objevila obvinění z korupce. Felix Majabague, místní úředník, který vyjádření podpory odmítl podepsat, vysvětlil: “Shell nás, všechny představitele Barangay (úředníky obvodní rady), pozval do hotelové místnosti a požádal nás, abychom podepsali dokument, který by Shellu

pomohl ponechat si ropné skladiště v Pandacanu. Úředníci, kteří dokument podepsali, dostali od Shellu dárek.” Lidé v Pandacanu jsou zatím ponecháni bez jakékoli smysluplné ochrany životního prostředí.

Jedy v ovzduší

V dubnu 2005 nasadila Spojená fronta pro zrušení skladiště ropy (United Front to Oust Oil Depots - UFO-OD) nejmodernější zařízení na sledování ovzduší, které okamžitě odhalí jedovaté plyny v rozsahu miliardtin. Tento ruční přístroj ukázal přítomnost jedovatých emisí v nejvyšší koncentraci, když se ve skladišti přečerpává palivo a ropné produkty do nákladních aut a když tato auta stojí. Kontrola ovzduší rovněž odhalila vysokou hladinu chemických plynů ve vzduchu v blízkosti jímek umístěných v nedávno vytvořeném ochranném pásmu, kde se nachází zábavní středisko pro děti.

UFO-OD v dubnu 2005 také provedl průzkum zdraví populace u 600 lidí žijících ve čtyřech správních obvodech v Pandacanu. Podle výsledků 60% dotazovaných lidí řeklo, že cítili odporný zápach vycházející z komplexu ropného skladiště.

Ve snaze uspokojit dlouhodobé požadavky obyvatel na snížení znečištění ovzduší Shell prohlásil, že provede studii kvality ovzduší. K tomuto účelu však Shell nepoužije nejmodernější měřicí zařízení, přestože takové vybavení již používá v jihoafrickém Durbanu a australskému Geelongu a testuje ho ve Spojených státech.

Podle zdravotní studie jsou obyvatelé Pandacanu v blízkosti skladiště ropy vystaveni působení neurologických jedů

První zdravotní studie, kterou provedla Lékařská fakulta Filipínské univerzity v únoru 2005, odhalila, že obyvatelé Pandacanu byli vystaveni působení neurofyzilogických jedů, které se vyskytují v ropných produktech uložených ve skladišti. Studenti medicíny u obyvatel zkoumali česťkový reflex, dynamometrii (sílu svalů), hladinu olova v moči a rychlost vedení nervových vzruchů. Závěrem studie bylo, že u vybrané populace s rostoucí vzdáleností jejich domovů od pandacanského ropného skladiště dávka olova a

výskyt polyneuropatie (nervového poškození) klesá.

Rok ve zkratce

leden 2004 Shell získává certifikát ekologické způsobilosti, který zajišťuje podřadná regulační opatření v oblasti životního prostředí.

únor 2005 První zdravotní studie provedená Lékařskou fakultou Filipínské univerzity odhaluje, že obyvatelé Pandacanu byli vystaveni působení neurofyzilogických jedů, které se vyskytují v ropných produktech uložených ve skladišti.

duben 2005 Průzkum zdraví populace ukazuje, že 60% dotazovaných lidí cítilo odporný zápach vycházející z komplexu ropného skladiště.

duben 2005 Veřejné sledování ovzduší v Pandacanu za použití nejmodernějšího vybavení odhaluje vysokou hladinu chemických plynů ve vzduchu, když se ve skladišti přečerpává palivo a ropné produkty do nákladních aut a při jejich prostojích. Kontrola rovněž zjišťuje vysokou hladinu plynů v blízkosti jímek umístěných v nedávno vytvořeném ochranném pásmu, kde se nachází zábavní středisko pro děti.

květen 2005 Shell prohlašuje, že provede studii kvality ovzduší, ke které však nepoužije nejmodernější vybavení, přestože ho jinde používá.

(obr.) Vybavení přístroji pro sledování ovzduší chtějí obyvatelé Pandacanu ukázat toxické znečištění pocházející z provozu ropného skladiště Shellu. (Denny Larson/GCM)

Zprávy z oblasti

Curaçao: Výkonný ředitel Shellu Jeroen van der Veer za sebou nechává nepořádek

Holandské Antily

(obr.) Rafinérie na ostrově Curacao, kterou postavil a 70 let provozoval Shell. (Denny Larson/GCM)

Lidé z ostrova Curaçao čekají, kdy Shell vyčistí toxický odpad, který na ostrově vyprodukoval před dvaceti lety během provozu rafinérie. Jeroen van der Veer, bývalý zaměstnanec rafinérie Shellu na Curaçau, který se propracoval až na pozici generálního ředitele Nizozemské královské společnosti Shell, ve svých proslovech pravidelně zdůrazňuje, že základní zásadou Shellu je minimalizace dopadů provozní činnosti na společnost v místě působení. Obyvatelé Curaçaa chtějí, aby Shell proměnil svá slova v činy.

Na Curaçau žije asi 150 000 lidí. Tento ostrov v Karibském moři je místem, kde se nachází nejstarší ropná rafinérie na západní polokouli, kterou Shell provozoval 70 let, od roku 1915 do roku 1985.

V této rafinérii Jeroen van der Veer pracoval jako strojní technik a zdokonaloval své odborné znalosti rafinérií. Nyní jako generální ředitel Nizozemské královské společnosti Shell mění strukturu řízení společnosti. Ve svých veřejných projevech líčí Shell jako společnost, která pečuje o společenství v oblastech těžby. Nicméně jako bývalý zaměstnanec Shellu na Curaçau má Jeroen přímou a osobní zkušenost, jak Shell zneužívá místní obyvatelstvo a odvrací se od katastrofálních následků.

Jeroen van der Veer, generální ředitel Nizozemské královské společnosti Shell (Shell)

Rafinérie na Curaçau byla prohlášena roku 1982 za “zastaralou” a později, v roce 1985, byla prodána vládě Holandských Antil za 1 dolar. Shell v rámci prodeje přiměl vládu, aby přijala podmínky, podle kterých se Shell zbavil veškeré zodpovědnosti za rozsáhlé ekologické a zdravotní škody způsobené provozem rafinérie.

Obyvatelé Curaçaa rozzlobení ekologickou zátěží, kterou po sobě Shell zanechal, založili v roce 2003 Nadaci Curaçao pro humánní péči (Humane Care Foundation Curaçao). Díky jejich usilovnému snažení vyšlo toxické dědictví vyprodukované Shellem najevo. Ostrované po desítky let trpěli kvůli znečištění z rafinérie dýchacími problémy a jinými závažnými zdravotními obtížemi.

Dvacetikilometrový útes, který tento malý ostrov obklopuje, je zamořen ropným odpadem. Shell vypouštěl toxický odpad do jezera Asphalt a do zálivu Schottegat, čímž znečistil Karibské moře.

(obr.) Bývalá rafinérie Shellu nacházející se v nebezpečné blízkosti obyvatel Curaçaa. (Denny Larson/GCM)

Shell tvrdí, že v ropné rafinérii na Curaçau, známé jako Isla, nemá žádnou účast, ale ve skutečnosti tady udržuje úzké styky. Koncem 90. let byla u pobřeží Curaçaa umístěna vrtná souprava. V roce 2001 vypracovala společnost Petroleos de Venezuela Sociedad Anonimo (PdVSA), která si od vlády Holandských Antil bývalou rafinérii Shellu pronajala, s Shellem společný projekt na optimalizaci provozní činnosti v rafinérii Isla. Bývalý předseda představenstva PdVSA Luis Guisti nyní působí v představenstvu Shellu a na valné hromadě v roce 2004 byl do funkce zvolen znovu. Ve společnosti PdVSA pracoval 20 let. V současnosti Shell spolupracuje s PdVSA v dlouhodobém společném podniku, v rámci kterého v Karibiku provozují terminál se zkapalněným zemním plynem. V nedávném proslovu k manažerům mezinárodního obchodu Jeroen van der Veer uvedl: “Shell spolupracuje se zeměmi..., které se starají o zdraví... všech svých obyvatel... Pokoušíme se minimalizovat dopad naší provozní činnosti obyvatelstvo v daném místě.” Avšak v rozporu s uváděnou “spoluprací se zeměmi” zneužívá Shell v Curaçau své postavení do té míry, že vedoucí Shellu nestydatě prohlásil: “Antilská vláda? My jsme vláda!”

Vliv rafinérie Shellu na obyvatele Curaçaa rozhodně není zanedbatelný. Shell na ostrově způsobil rozsáhlé znečištění a náklady na likvidaci škod nechal na místních lidech, kteří na ni nemají prostředky.

Jako generální ředitel Shellu má teď Jeroen van der Veer možnost napravit škody, které Shell svou činností na Curaçau napáchal, a předvést světu způsob řízení, který naplní jeho často opakovaný závazek k dodržování lidských práv, ochraně zdraví a životního prostředí a etickému jednání.

Rok ve zkratce

2004—2005 Shell se stále brání odpovědnosti za úklid na Curaçau a zanechává místní obyvatele s jejich zdravotními problémy a znečištěnou půdou a vodou.

6. prosince 2004 generální ředitel Shellu Jeroen van der Veer prohlašuje: “...[T]i u nás, kteří odpovídají za energetické projekty ... [musí] zajistit, že jsou pro místní obyvatele prospěšné a že chrání životní prostředí.”

24. srpna 2004 generální ředitel Shellu Jeroen van der Veer prohlašuje: “Mezinárodní společnosti musí prokázat trvalý závazek vůči zemím, ve kterých působí—dlouhodobé investice, rozvoj schopnosti, spolupráci s veřejností a péči o životní prostředí.”

Zprávy z oblasti

Port Arthur, Texas, USA: Shell se odmítá zabývat závadami v rafinerii, které poškozují okolí

Texas, USA

(obr.) Plamen z rafinérie Shell-Motiva ve čtvrti Port Arthur 14. února 2005. (Hilton Kelly/CIDA)

“Vidíme tu tvář Shellu, kterou se předsednictvo a manažeři snaží před veřejností skrýt. Ten Shell, který my známe, bezohledně provozuje ropnou rafinérii přes ulici naproti našich domovů. Každý den na naši čtvrt’ vypouští toxické znečištění, které škodí zdraví, především našich dětí, které nemohou dýchat bez inhalátoru.”

— Hilton Kelley, ředitel Asociace pro posílení komunity

V západním Port Arthuru, sídle Afroameričanů, které se nachází ve východní části státu Texas ve Spojených státech, provozuje Shell ve společném podniku se saúdskoarabskou společností Aramco, známou jako Motiva, obrovskou ropnou rafinérii. Obyvatele západního Port Arthuru pobuřuje, že se Motiva nezajímá o vážné dopady znečištění z rafinérie na jejich zdraví. Studie, kterou provedla Texaská univerzita na Lékařském oddělení v Galvestonu v roce 2002, zjistila, že 80% zkoumaných obyvatel západního Port Arthuru trpí srdečními chorobami a dýchacími problémy v porovnání s 30% u lidí, kteří poblíž ropné rafinérie nežijí. Tyto zdravotní problémy se zřejmě nezlepšují, protože ropná rafinérie Motiva stále vypouští ohromné množství jedů, o kterých se ví,

že poškozují kardiovaskulární a dýchací systém člověka.

Poruchy: způsob podnikání

Přestože Shell prohlašuje, že se snaží zlepšit ekologické jednání, neustálé poruchy jsou v Motivě až příliš běžné. Smrtelné úrazy pracovníků staví zařízení Shellu i Motivu mezi nejnebezpečnější ve Spojených státech.

Motiva využívá rozsáhlých výjimek v předpisech Spojených států týkajících se životního prostředí, které umožňují rafinérii překročit limity znečištění kdykoli dojde k poruše. Tyto výjimky jsou kritizovány, jelikož podporují společnosti jako Shell v zanedbávání nápravných opatření, která by poruchám v rafinérii zabránila. Zvyšováním úrovně znečištění tyto poruchy dále zhoršují nepříznivé podmínky pro zdraví obyvatel západního Port Arthuru.

Letos Motiva nedodržela ani tyto benevolentní zákony o životním prostředí. 14. dubna 2005 vláda Texasu Motivu za jejich porušení pokutovala. Agentura pro životní prostředí rozhodla, že Motiva nedokázala zabránit nadlimitním emisím, náležitě provozovat zařízení na kontrolu znečištění, správně oznámit úniky, na které se vztahuje ohlašovací povinnost, a řádně dodat závěrečné zprávy o haváriích. Vláda přikázala Motivě zaplatit za nezákonné počínání pokutu 656 397 dolarů.

V srpnu 2004 vydal Projekt neporušenosti životního prostředí (Environmental Integrity Project) zprávu, která mezi jinými zařízeními odhaluje poruchy v Motivě. Podle ní v roce 2003 v důsledku nehod znečistila rafinérie Motiva ovzduší vypuštěním 233 559 kg jedů.

Zprávy Motivy o poruchách za rok 2004, které nejsou nezávisle ověřeny, prokazují, že nehody pokračují. Podle podnikových hlášení pro Agenturu životního prostředí se důsledkem poruch v Motivě v roce 2004 do ovzduší uvolnilo 106 495,46 kg jedů.

Ujmeme se toho

12. listopadu 2004 obyvatelé západního Port Arthuru, sdružení v Asociaci pro posílení komunit (CIDA), vedli pochod obyvatel Port Arthuru a Beaumontu, kteří požadovali, aby jejich zvolení zástupci zajistili v Motivě a okolních zařízeních snížení znečištění a přestali bohatým podnikům jako je Shell udělovat výjimky při placení daní.

CIDA nyní používá moderní přístroj pro sledování ovzduší, známý jako ultrafialový strážní systém CEREX, který umožňuje okamžité odhalení jedů v ovzduší a dokáže určit, kdy se jed nachází v koncentraci převyšující zdravotní normy. Jako součást průběžné práce na péči o zdraví a snížení znečištění plánují členové CIDA využít tento monitorovací přístroj k zjištění dopadů jedů z Motivy a dalších průmyslových závodů na obyvatele Port Arthuru.

Rok ve zkratce

2004 Četné poruchy v Motivě podle odhadu způsobily únik celkem 106 495,46 kg jedů do ovzduší. Přesné údaje jsou v tabulce na následující straně.

srpen 2004 Zpráva Projektu neporušenosti životního prostředí odhaluje, že rafinérie Motiva vypustila v roce 2003 v důsledku poruch 233 559 kg jedů.

listopad 2004 CIDA vede pochod obyvatel Port Arthuru a Beaumontu, kteří požadují, aby jejich zvolení zástupci zajistili v Motivě a okolních zařízeních snížení znečištění a přestali bohatým podnikům udělovat výjimky při placení daní.

únor 2005 CIDA získává moderní přístroj na sledování ovzduší, který dokáže okamžitě zjistit jedovaté chemikálie.

*(obr. vlevo) Pochod obyvatel Port Arthuru a Beaumont protestujících proti nedostatečným normám znečištění a daňovým únikům ropné společnosti.
(Hilton Kelley/ CIDA)*

(obr. dole) Pohled na rafinérii Motiva ze čtvrti Port Arthur. (Denny Larson/ GCM)

Odhadované množství jedovatého znečištění vypuštěného rafinérií Motiva v důsledku poruch a jiných nehod v roce 2004

Datum poruchy	Množství uvolněného znečištění	Uniklé znečišťující látky
9. 1. 2004	1 334,92 kg	butan, buten, oxid uhelnatý, oxid dusičitý, oxid dusnatý, propan
11. 2. – 10. 3. 2004	2 947,44 kg	oxid uhelnatý, uhlovodíky, oxid dusičitý, prachové částice
12. 2. – 29. 2. 2004	7 797,25 kg	oxid uhelnatý, uhlovodíky, oxid dusičitý, oxid dusnatý, prachové částice
16. 2. – 29. 2. 2004	2 067,47 kg	oxid uhelnatý, uhlovodíky, oxid dusičitý, oxid dusnatý, prachové částice
2. 3. – 1. 4. 2004	9 100,42 kg	oxid uhelnatý, uhlovodíky, oxid dusičitý, oxid dusnatý, prachové částice
5. 3. – 22. 3. 2004	5 654,93 kg	oxid uhelnatý, uhlovodíky, oxid dusičitý, oxid dusnatý, prachové částice
26. 3. 2004	13,87 kg	butan, oxid uhelnatý, etan, vodík, sirovodík, metan, oxid dusičitý, oxid dusnatý, pentan, propan, oxid siřičitý
15. 4. – 12. 5. 2004	4 730,5 kg	oxid uhelnatý, uhlovodíky, oxid dusičitý, oxid dusnatý, prachové částice
1. 5. 2004	4 658,4 kg	butan, buten, oxid uhelnatý, etan, etylen (plynný), sirovodík, metan, oxid dusičitý, oxid dusnatý, pentan, propan, propylen (propen), oxid siřičitý
27. 5. 2004	200,94 kg	1-buten, 1-3-butadien, butan, pentan, propan, propylen (propen)
25. 8. 2004	5 336,5 kg	1-3-butadien, butan, buten, oxid uhelnatý, etylen (plynný), hexan, sirovodík, oxid dusičitý, oxid dusnatý, pentan, penten, propan, propylen (propen), oxid siřičitý
17. 10. 2004	560,04 kg	1,3-butadien, butan, cis-2-butylen, etan, etylen (plynný), sirovodík, isobutan, isobutylen, metan, propan, propylen (propen), trans-2-butylen
20. 10. 2004	1 249 kg	oxid uhelnatý, oxid dusičitý, oxid dusnatý, oxid siřičitý
24. 10. 2004	62,14 kg	uhlovodíky
27. 10. – 28. 10. 2004	3 628 kg	oxid uhelnatý, oxid dusičitý, oxid dusnatý, oxid siřičitý
22. 12. 2004	47 829,5 kg	oxid uhelnatý, oxid dusičitý, oxid dusnatý, oxid siřičitý
28. 12. 2004	127,54 kg	1-buten, butan, etan, etylen (plynný), sirovodík, pentane, propan, propylen (propen)
31. 12. 2004 – 1. 1. 2005	9 196,6 kg	1-buten, butan, penten, propan, propylen (propen)
CELKEM	106 495,46 kg	

Motiva ujišťuje, že poruchy “nemají žádný dopad na lidské zdraví nebo životní prostředí”. Nicméně existují důkazy, že znečištění uvolněné během nehod v rafinérii může poškozovat zdraví lidí a že obsahuje jedy, které způsobují kardiovaskulární a dýchací poruchy, rakovinu a poškozují reprodukční, nervový a imunitní systém.

Zprávy z oblasti

Norco a pobřeží Louisiany, USA: Shell ignoruje nebezpečné dopady

Louisiana, USA

(obr. nahoře) Historická čtvrť Diamond v Norcu v Louisianě před přesídlením obyvatel od chemického závodu Shellu v pozadí. (Deep South Center for Environmental Justice)

(obr. dole) Vzkaž louisianských dětí při protestu 13. dubna 2005 proti systému Shellu na výrobu zkapalněného zemního plynu s otevřeným okruhem. (Darryl Malek-Wiley/Sierra Club)

Shell je pyšný na své dva programy, které se věnují ekologickým záležitostem a jejich podpoře ve městě Norco v Louisianě a na pobřeží tohoto státu. Nicméně nedávné události dokládají, že se Shell brání přijmout preventivní opatření, aby zabránil dlouhodobým následkům své činnosti, která v Norcu poškozují lidské zdraví a ohrožuje mořské živočichy na pobřeží Louisiany.

Shell zanedbává dlouhodobé působení emisí na obyvatele Norca

Norco, rozkládající se na březích řeky Mississippi v Louisianě, je sídlem rozlehlé ropné rafinérie Shellu (nyní společný podnik nazývaný Motiva) a jeho chemičky. Norco leží v “údolí rakoviny”, což je 136 kilometrů dlouhá oblast podél Mississippi, kde v těsné blízkosti obcí funguje 130 rafinérií a petrochemických závodů. Čtvrť Norca Diamond, kde pospolitě rodiny Afroameričanů žijí už od počátku 18. století, se rozkládá mezi dvěma provozy Shellu.

Několik let vytrvalého hájení zájmů obyvatel Diamondu, organizovaného v rámci Angažovaných občanů Norca (Concerned Citizens of Norco – CCN) přineslo v roce 2002 nevídané vítězství. CCN úspěšně přiměla Shell, aby vyhověl požadavkům místních na zajištění odpovídajících náhradních domovů (v oprávněných případech) a snížení znečištění ze závodů. Pro usedlíky, kteří museli opustit svou historickou obec, aby si našli zdravé místo pro život, to bylo hořké vítězství. Ačkoli se obyvatelé naprosto jasně vyjádřili, že k požadavkům na přesídlení a snížení znečištění je vedly zdravotní problémy, Shell žádný možný zdravotní dopad své činnosti neuznal. V době přesídlení v roce 2002 dosáhl Shell s Louisianským odborem životního prostředí dohody, která zahrnuje spuštění programu Shellu na sledování ovzduší v Norcu. Program je navržen ke sledování 51 jedovatých těkavých organických chemikálií (volatile organic chemicals - VOCs), o kterých se ví nebo předpokládá, že způsobují rakovinu a že poškozují rozmnožovací, vývojovou a dýchací soustavu člověka.

Jak uvádí zpráva Co se skrývá za třpytem – ta druhá zpráva o činnosti společnosti Shell (2003), monitorovací program Shellu není adekvátní. Detektory nesledují sloučeniny síry, což jsou znečišťující látky poškozující plíce, které závody Shellu v Norcu běžně vypouštějí v obrovském množství, a vzorky vzduchu se odebírají pouze jednou za šest dní. Shell rovněž ke sběru vzorků vzduchu používá z technologického hlediska podřadné vybavení. Tyto nedostatky Shell přehlíží

i přesto, že Angažovaní občané Norca od zahájení programu opakovaně vznášejí protesty.

Nicméně i přes tyto nedostatky zjistily detektory v ovzduší množství těkavých organických chemikálií. Podle údajů za období od 1. ledna do 31. března 2004 byla zjištěna přítomnost 49 z 51 sledovaných látek. Dvacet z nich tvořilo více než 95% celkového množství. Nejvýznamnějšími složkami pak byly benzen (známá rakovinotvorná látka) a toluen (toxický pro rozmnožování a vývoj člověka). Umístění detektorů těkavých organických látek naznačuje, že jedovaté emise se neustále a pravidelně pohybují po městě.

Shell se emisemi těkavých organických látek odmítá zabývat, protože ani jediný vzorek vzduchu nepřekročil normy kvality ovzduší, a vyvozuje, že kvalita ovzduší v Norcu je “dobrá”. Nicméně už před více než deseti lety vědecký výzkum prokázal, že takzvané “nízké úrovně” emisí těkavých organických látek lidské zdraví poškozují. Shell se o možné kumulativní zdravotní dopady v důsledku neustálého mnohaletého vystavení obyvatel Norca působení těchto emisí nezajímá.

Shell nebere ohled na dlouhodobý vliv projektu na výrobu zkapalněného zemního plynu na pobřežní rybářské oblasti

Shell prokázal podobný nezájem o možné dopady na rybářské oblasti při pobřeží Louisiany. Snaží se získat vládní povolení ke stavbě terminálu na produkci zkapalněného zemního plynu (liquefied natural gas - LNG) necelých 50 kilometrů od pobřeží státu. Shell má v úmyslu převážet zkapalněný zemní plyn podchlazený na teplotu -260 °C do zamýšleného terminálu v obrovských tankerech. V tomto terminálu bude muset Shell plyn znovu zahřát, přičemž bude využívat systém s “otevřeným okruhem”, kde denně projde zařízením podobným chladiči 757 082 400 litrů

vody ze zálivu. Náhlý pokles teploty vody a přídavek chloru zabije mořské živočichy a jikry, které se dostanou do systému, nebo je rozdrť vstupní síta.

Shell se nevěnoval kumulativním dopadům navrhovaného terminálu na četné mořské živočichy, například chňapala červeného (red fish) V důsledku nadměrného lovu došlo prakticky k vymizení jeho populace, přičemž v dané oblasti existuje záměr na její obnovu. Proti systému Shellu s otevřeným okruhem nyní stojí guvernér Louisiany, komerční rybářský průmysl a ekologické organizace. Všechny tyto různorodé skupiny požadují systém s uzavřeným okruhem. Ten by spotřeboval asi 2% plynu k rozehrátí plynu zkapalněného bez přísunu vody ze zálivu. Třebaže Shell založil program na ochranu mořských živočichů a ekosystémů pobřeží Louisiany a Mexického zálivu, zavést systém s uzavřeným okruhem společnost odmítá.

Rok ve zkratce

2004 Shell stále neuznal jediný z možných zdravotních vlivů své činnosti na občany Norca.

červen 2004 Nejnovější údaje o emisích ukazují, že v ovzduší Norca je přítomno 49 z 51 sledovaných těkavých organických látek.

září 2004 Shell se těmito emisemi odmítá zabývat a možný kumulativní dopad přehlíží.

duben 2005 Rybářský průmysl a ekologické organizace se staví proti systému s otevřeným okruhem v terminálu pro zkapalněný zemní plyn Shellu na pobřeží Louisiany.

květen 2005 Guvernér Louisiany je proti systému s otevřeným okruhem v terminálu pro zkapalněný zemní plyn na pobřeží Louisiany.

Závěr

Shell je jasným případem pro povinnou odpovědnost korporací

(obr.) Malcolm Brinded, generální ředitel Shellu, se na výroční valné hromadě v roce 2004 rozčílí na zástupce obyvatel bydlících v těsném sousedství Shellu. (Denny Larson/GCM)

Tato a další zprávy vypracované v uplynulých dvou letech přinášejí jedinečný pohled na obyvatele a místa celého světa, kterým škodí činnost Shellu. Ať už je to delta Nigeru v Nigérii, Pandacan na Filipínách, ostrov Sachalin na ruském Dálném východě, Durban v Jižní Africe, brazilské Sao Paulo, Port Arthur v Texas nebo Norco v Louisianě ve Spojených státech nebo ostrov Curaçao v Karibiku, společné mají tato společenství to, že je Shell využívá jako smetiště, kde zpracovává ropu, vyrábí chemikálie, těží ropu a zemní plyn a skladuje ropné produkty. Tato místa mají společné dějiny generací lidí, kteří dokázali žít v souladu s životním prostředím a jejich jazyky, kultura a dějiny odrážejí hlubokou a trvalou úctu k němu.

Přes pokrok průmyslových technologií v ekologické oblasti a celosvětový zájem o ochranu přírody a lidského zdraví Shell na místech, o kterých tato zpráva mluví, své průmyslové provozy náležitě nemodernizuje. Místo toho se společnost soustředí na vylepšování obranné podoby strategie práce s veřejným míněním. Shell dává plané sliby, že bude respektovat lidská práva a podporovat udržitelný rozvoj, zatímco v podnikání pokračuje beze změny. Za deset let po brutální vraždě Kena Saro-Wiwy a osmi dalších členů MOSOPu—v době, kdy Shell investoval do nápravy své pověsti—může společnost vypíchnout několik příkladů, kdy dobrovolně a

nevyvratitelně napravila ekologické škody, takže půda je obnovená, ovzduší zdravé a voda čistá.

Neúspěšný vztah Shellu ke společenské odpovědnosti korporace (corporate social responsibility - CSR), včetně zanedbání pozornosti věnované případům popsaným v této zprávě, svědčí o tom, že dobrovolný přístup k CSR nefunguje. Nastal čas pro zavedení závazných právních požadavků, které by zajistily, že společnosti jako Shell budou za škody, které působí po celém světě, zodpovědné.

Centrála Prátel Země vypracovala návrhy mezinárodněprávní závazné úmluvy o podnikové odpovědnosti a závazcích. Prátele Země prosazují zodpovědnost podniku na mezinárodní i národní úrovni. Ve Spojeném království se spojilo přes 100 skupin, aby sestavily Koalici za podnikovou zodpovědnost (Corporate Responsibility coalition - CORE) a prohlásily: “Východiskem naší Koalice je přesvědčení, že dobrovolný přístup k podnikové zodpovědnosti zklamal.” CORE usiluje o změny obchodního práva Spojeného království, které by zavedly právní odpovědnost podniku. Staví na třech pilířích:

1. Ohlašovací povinnost a přístup k informacím—požadavek, aby společnosti podávaly roční zprávy o významných negativních sociálních a ekologických dopadech jejich podnikatelských aktivit, postupů, produktů a pracovních procesů. To by znamenalo, že například lidé postižení činností Shellu by měli přístup k zevrubným informacím o emisích, o což mnohé obce stále usilují.

2. Nové právní povinnosti pro ředitele společností—nové zákonné povinnosti, které budou po ředitelích požadovat, aby učinili vhodná opatření ke snížení významných negativních sociálních a ekologických dopadů podnikatelských aktivit, produktů, postupů a pracovních procesů, které vyplynuly z požadavků ohlašovací povinnosti. Tato nová povinnost by se dala označit jako “povinnost starat se” o lidi a životní prostředí. Ředitelé Shellu by tak byli nuceni přijmout opatření ke snížení dopadu provozní činnosti a prokázat, jak toho docílili, což je první krok k uvedení CSR Shellu do praxe.

3. Nové předpisy pro zodpovědnost, včetně Přímé zahraniční zodpovědnosti (Foreign Direct Liability) — jednotlivci nebo společnosti trpící významnými negativními vlivy, protože společnosti (a ředitelé) ze Spojeného království nedostatečně dbají o tyto nové povinnosti, by měli právo domáhat se nápravy s právní pomocí u soudů Spojeného království. Sem by patřily negativní dopady, např. prohřešky proti lidským právům a životnímu prostředí, které mají přímý původ v pracovních procesech, postupech, produktech a dodavatelských jednáních společnosti ze Spojeného království nebo jejich zahraničních dceřiných společností. To by umožnilo lidem, o kterých se píše v této zprávě, dosáhnout spravedlnosti u soudů Spojeného království, když je jejich vlastní soudy zklamou. Po spojení Royal Dutch a Shell Transport do jedné společnosti se sídlem v Nizozemí je právě na místě, aby výše uvedená právní opatření zavedla nizozemská vláda. Milieudefensie (Přátelé Země Nizozemí) usilovně podporuje návrhy mezinárodněprávní závazné dohody o podnikové odpovědnosti a závazcích a požaduje zákony na národní úrovni, které by pomohly přimět mezinárodní společnosti k zodpovědnosti. Jak ukazují případy v této zprávě, pouze dobrovolné snahy sousedská práva nezajistí.

Výroční valná hromada Shellu v červnu 2005 bude již třetím rokem v řadě, kdy obyvatelé obcí, o kterých se zmiňuje tato zpráva, vyrazí do Londýna a Haagu, aby se pokusili přimět Shell a jeho investory, vlády a média vyslechnout jejich mínění.

Na předchozích setkáních Shell tvrdil, že jim naslouchá. Ale jak dokládá tato zpráva, místní obyvatelé po návratu domů zjistili, že během následujícího roku se změnilo jen málo. Tento rok bude hlavním bodem výroční valné hromady plán Shellu na restrukturalizaci. Návrhy neobsahují žádnou jinou zodpovědnost, než tu vůči akcionářům. Dokud Shell nebude odpovědný vůči širšímu okruhu věřitelů, včetně obcí, v jejichž blízkosti má provozy, hrozí, že se lidé vrátí domů a opět se setkají se stejným způsobem podnikání jako vždycky.

(obr.) Jamie Walls, vedoucí mezinárodních vztahů Shellu (vlevo vpředu), se během zasedání britského parlamentu snaží odporovat výpovědím lidí žijících v těsné blízkosti Shellu. (Denny Larson/GCM)

POSLÁNÍM DĚTÍ ZEMĚ je chránit přírodu a životní prostředí člověka a podporovat ty, kteří tyto hodnoty hájí.

Děti Země kladou důraz na hledání příčin a řešení ekologických konfliktů a na názorovou pestrost sebevědomých občanů.

Naše planeta ještě není na odpis!

3 HLAVNÍ PROGRAMY:

Doprava, Příroda, Věc veřejná

14 POBOČEK A ODBORNÝCH KLUBŮ:

Brno, Liberec, Mladé Bříště, Plzeň, Praha...

17 LET ÚSPĚŠNÉ MEDIÁLNÍ ČINNOSTI:

ročně okolo tisícovky článků v tisku

- Mluvíme do tras dálnic i cyklostezek.
- Chráníme dravce a sovy či mokřady.
- Pořádáme anketu Ropák roku a výstavy.
- Radíme občanům i veřejné správě.

PODPOŘTE UVEDENÉ AKTIVITY DĚTÍ ZEMĚ

Žádný pocit jistoty namyšleným politikům!

Žádný pocit pohody neschopným úředníkům!

Žádný pocit úspěchu bezohledným byznysmenům!

Žádný pocit beztrestnosti ničitelům přírody!

I V MOŘI KONZUMU MÁME SVÉ IDEÁLY

Naše výhry a prohry: www.detizeme.cz

Naše adresa: Tylova 23, 301 00 Plzeň

Náš e-mail: deti.zeme@ecn.cz

Ceníte si Děti Země jako statečného hlídačího rafana veřejných zájmů?

Pomozte jim léčit šířící se anorexii jejich konta zasláním příspěvků

na účet číslo 153 139 839/0300, variabilní symbol 8880.

VAŠE PENÍZE POMŮŽOU PŘI OCHRANĚ PŘÍRODY